

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Педагогічний факультет

Кафедра педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти

**ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ ШКОЛИ ТА СІМ'Ї В
УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка 11-203 групи
Спеціальності 013 Початкова освіта
Освітньо-професійної (наукової)
програми Початкова освіта

Кулікова Таїсія Олександрівна

Керівник: кандидатка пед. наук, доцентка Денисенко В.В.

Рецензент: заступник директора з навчально-виховної
роботи Херсонської гімназії №6 Херсонської міської
ради Казаріна В.С.

ЗМІСТ

ВСТУП	2
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЩОДО ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІ ШКОЛІ	6
1.1 Поняття «змішане навчання» та його особливості в теорії та практиці.....	6
1.2 Моделі змішаного навчання в початковій школі	9
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ВЧИТЕЛЯ З РОДИНАМИ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ	14
2.1 Творче співробітництво педагогів та батьків в організації освітньої діяльності	14
2.2 Методичні рекомендації щодо досягнення освітньо-виховних цілей шляхом оптимізації взаємодії школи та сім'ї	19
ВИСНОВКИ	23
СПИСОК ВИКОРИСАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	25
Додаток А. Тематичний вечір, присвячений вшануванню жінки- матері.....	29
Додаток Б. Пам'ятка батькам.....	36
Додаток В. Бесіда з батьками «Для чого вона дитина?».....	40

ВСТУП

У становленні особистості підростаючого покоління єдність сім'ї та школи відіграє займає важливе місце. В освітньо-виховному процесі сучасної початкової школи найважливішими елементами являються педагогічний колектив, батьківський авторитет і позашкільна освіта, тому вони є необхідністю для кожної дитини. Помітні зміни суспільства в моральному плані будуть лише тоді, коли вихованістю підростаючого покоління щоденно буде займатися старше покоління [1, с.36].

В даний час початкова школа покликана виховати вільну, розвинену й освічену особистість, здатну орієнтуватися в умовах постійного мінливого світу. Діти ще до досягнення шкільного віку швидко адаптуються до цифрового середовища і, приходячи до школи, повинні жити і розвиватися у відповідному освітньому просторі сучасного суспільства.

На сьогоднішній день проблема використання сучасних педагогічних технологій у загальноосвітньому навчальному закладі (ЗНЗ) набуває особливої гостроти і важливості. Зараз надзвичайного розвитку здобули нові педагогічні технології, які ефективно впроваджують в освітньому процесі ЗНЗ сучасні засоби і методи передачі знань. За останні роки розповсюдження інформаційних технологій суттєво змінило освіту. І саме змішане навчання є одним з перспективних напрямків розвитку сучасної освіти в Україні.

Об'єктивно виникає необхідність інтеграції ефективних технологій класно-урочної системи та нових можливостей, які відкриваються в результаті вдосконалення цифрових технологічних засобів. Таким чином виникла ідея змішаного навчання, різні моделі якого вже протягом десяти років розробляються зарубіжними спеціалістами.

В системі сучасної освіти моделі змішаного навчання присвячувалось багато уваги серед наступних авторів: О.О. Рафальської Є.В. Желнової,

М.С. Нікітіної, Г.А. Чередніченко, та ін. [17, 24, 27]. А щодо формування ІКТ-компетентності зверталися видатні науковці, які розглядали різні аспекти даної проблеми: Л.М. Горбунова, П.В. Беспалов, О.В. Овчарук, М.І. Жалдак та ін. [4, 14, 25].

Мета дослідження - вивчити сутність змішаного навчання в освітньому процесі шляхом оптимізації взаємодії школи та сім'ї, розробити педагогічні умови.

Об'єкт дослідження – процес упровадження змішаного навчання у початковій школі.

Предметом дослідження є педагогічні умови застосування моделі змішаного навчання у початковій школі.

Мета роботи передбачає виконання таких **завдань**:

- розкрити роль і місце змішаного навчання;
- охарактеризувати моделі змішаного навчання;
- обгрунтувати педагогічні умови оптимізації взаємодії школи та сім'ї в процесі змішаного навчання;
- визначити основні методичні рекомендації щодо досягнення освітньо-виховних цілей шляхом оптимізації взаємодії школи та сім'ї.

Методами дослідження було обрано наступні:

- аналіз психолого-педагогічної теорії, методичної літератури;
- вивчення передового педагогічного досвіду;
- порівняння і систематизація;
- аналіз та зіставлення;
- методи теоретичного узагальнення;
- констатувальний експеримент.

Практичне значення отриманих результатів полягає в узагальненому аналізі наукових досліджень із зазначеної проблеми та практичних висновків щодо впровадження педагогічного досвіду взаємодії школи та сімей учнів в умовах змішаного навчання. Матеріали бакалаврського

дослідження можуть використовуватись студентами спеціальності «Початкова освіта» під час педагогічної виробничої практики.

База практики – Херсонський навчально-виховний комплекс «Дошкільний навчальний заклад – спеціалізована школа з поглибленим вивченням англійської мови I ступеня – гімназія №56 Херсонської міської ради. В констатувальному експерименті брали участь учні, їх батьки та вчителі.

Структура роботи. Дипломна робота складається з таких частин: вступ, 1 і 2 розділи, висновки, список використаних джерел та додатки. Загальний обсяг роботи 40 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЩОДО ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІ ШКОЛІ

1.1 Поняття «змішане навчання» та його особливості в теорії та практиці

На сьогоднішній день відбувається впровадження нових педагогічних технологій в систему української освіти. Механізмом проведення цих перетворень стає реалізація концепції змішаного навчання – це відносно новий підхід в освітньому процесі, який може створити достатньо сприятливе освітнє середовище та систему комунікацій, які зможуть надати всю необхідну освітню інформацію. Особливо актуальним впровадження змішаного навчання стало в умовах пандемії коронавірусу з 2020 року.

Таке поняття як «змішане навчання» (в англійських підручниках - blended чи hybrid learning) має відносно різні трактування у літературних джерелах. Але узагальнюючи можна сказати, що це – комбінація офлайн і онлайн-освіти у різноманітних пропорціях. Проте саме як концепція це поняття зародилося аж у 1990-х як протилежність онлайн-освіти, хоча її впровадження почалось тільки з 2000-х [39].

Змішане навчання – форма навчання, за якої учень освітнього закладу навчається, принаймні частково, через засоби онлайн [17, с.86].

Помилково можна подумати, що основною відмінністю змішаного навчання від традиційної системи є активне використання технологій для пошуку освітнього матеріалу і отримання безпосередньо нових знань. В такому випадку зазначені технології є повноцінною частиною освітнього процесу. Але мова також йде про те, що як саме поєднуються різні підходи, способи подачі матеріалу, види робіт. Приведемо приклад, розподіл інформації однієї частини ділиться на групову роботу, а іншої -

на самостійне вивчення. І це зовсім не залежить де саме проходитиме урок чи то у класі, чи вдома дистанційно.

За змішаного навчання суттєво змінюється і роль вчителів. Тут вони - фасилітатори освітнього процесу. Коротше кажучи, це ті люди, які можуть організувати колективне обговорення таким способом, щоб весь дитячий колектив був залучений до навчання, а щодо вирішення проблем, то це робиться досить швидко та ефективно. Згодом, основне завдання вчителя - не оцінювати, а в першу чергу взаємодіяти з дітьми, фіксувати прогрес та надавати свою допомогу, якщо це потребується. Таким чином вчитель перестає бути просто спостерігачем і займає роль ментора.

А що ж саме відрізняє змішане навчання від традиційного? У змішаному навчанні головною відмінністю є переведення частини освітнього процесу в онлайн. Для прикладу, школярі займаються опрацюванням теоретичної частини сидячи вдома, де мають змогу у комфортній обстановці переглядати відео-матеріал і вивчати супровідний матеріал. Після опрацювання матеріалу самостійно, на уроці з учителем та однокласниками беруть до уваги практичні справи чи працюють у групах над певним проектом. Відповідно за такої моделі вчитель стає модератором педагогічного процесу. Під час роботи він визначає, наскільки добре сприймається тема окремими учнями, і внаслідок цього може змінити спосіб роботи з класом та конкретною дитиною.

Змішане навчання - не ототожнюється з електронним (або онлайн-) навчанням. Безпосередньо онлайн-навчання не передбачає контактування між учнями у класі, або між учнем і вчителем. Можна вважати, це одночасно як, більшою мірою, перевагу і частково мінусом якщо порівнювати зі змішаним навчанням. Отож школярі, які навчаються онлайн, не мають можливості особисто спілкуватись. [24, с. 73].

До основних *компонентів змішаного навчання* можна віднести такі:

1) *живі події*. Спілкування в живу передбачає безпосередньо певну частину звичної роботи в аудиторії з вчителями та учнями. Але ж відповідно до конкретних випадків, кількість і тип офлайн-активності будуть різними, проте вона є важливою частиною освітнього процесу;

2) *самостійне навчання*. Тут школяр самостійно опрацьовує матеріал у зручному для нього темпі та місці. Важливо, щоб педагоги надавали пояснення щодо виконання роботи, яку школяр має виконати самостійно;

3) *співпраця* поєднує два ключових елементи: роботу з однолітками і роботу з вчителем. Завдяки роботі з однокласниками учні перш за все будуть знаходити нові рішення і ділитися отриманим досвідом, знаннями. Завдяки контакту з учителем школяр отримує відповіді на питання, які його цікавлять та уточнює незрозумілі моменти. Ця модель має бути створена для конкретного типу навчання та класу. Така співпраця може проходити як у класі під час виконання групових завдань, так і за допомогою електронної пошти чи спеціальних освітніх платформ;

4) *контроль та оцінка* важлива як для учнів, так і для вчителів. Школярі будуть слідкувати за своїми успіхами, а вчителі – ставити оцінки за відповідні знання та в разі потреби доповнювати освітній процес через індивідуальне інструктування. Учнію надають пояснення щодо певної теми з предмету. Ця модель створена для конкретного типу навчання та предмету. Для того, щоб зрозуміти як учні сприймають навчальний матеріал та як покращити цей освітній процес, вчителі можуть використовувати і контрольні тестування;

5) *додаткові матеріали* охоплюють роздатковий матеріал, схеми, таблиці, тощо [24, с. 76].

Використовуючи модель змішаного навчання, вчителі повинні зрозуміти свої *переваги*, наприклад:

- вчасне виявлення проблемних моментів у школярів в освітньому процесі. Багато сервісів змішаного навчання предметів включають в себе

онлайн-інструменти, які дають негайний зворотній зв'язок учителю з учнем.

- широкий вибір тематичних матеріалів та завдань, що підходять для конкретного предмету, індивідуальний підхід до кожного.
- ефективне використання часу на уроці.

На сьогоднішній день перед сучасним учителем стоїть непросте завдання: навчаючись і перебудовуючись, навчити й підготувати інших. Формування інформаційно-комунікативної (ІКТ) компетентності вчителя в моделі змішаного навчання звертає увагу на те, що вона дає можливість бути сучасним, активно діяти в інформаційному середовищі, використовувати нові досягнення техніки в своїй професійно-педагогічній діяльності. ІКТ-компетентність стає обов'язковою складовою професійної компетентності вчителя [25, с. 123].

1.2 Моделі змішаного навчання в початковій школі

Змішане навчання поєднує в собі онлайн та офлайн-навчання у один ланцюжок, що творить «навчальний досвід» учня та самодостатній логічний предмет. При змішаному навчанні інструкції чи теоретичний матеріал, який учень опрацьовує онлайн (або у формі самостійного прочитання матеріалів, або при перегляді демонстраційних відео, або при перегляді відеозапису лекції вчителя, або у формі гри), знаходять своє застосування офлайн (тобто у школи під час аудиторних занять). Всі активності та заняття, що відбуваються в школі мають поєднуватись та на практиці закріплювати знання, здобуті учнем при самостійній роботі онлайн [27, с.131].

Відштовхуючись від проблеми, яку початкова школа бажає вирішити впроваджуючи змішане навчання потрібно підібрати модель навчання, яка для цього найкраще підходить. Науковці виділяють такі *моделі навчання* (рис.1.1):

1. Ротаційна модель.
2. Гнучка модель.

3. «Модель самостійного змішування».

4. Поглиблена віртуальна модель.



Рис. 1.1 Основні моделі змішаного навчання за Стейкер і Хорном

1. *Ротаційна модель.* В такій моделі відбувається чергування онлайн-та офлайн-частин за конкретним графіком. Такі частини зазвичай включають в собі: індивідуальну роботу з учителем, групову роботу, а також роботу у невеличких групах чи цілим класом. Ротаційну модель можна класифікувати ще на додаткові чотири підвиди:

а) *ротація за станціями*, де складається відповідний графік за яким проходять окремі станції і робота відбувається безпосередньо в класі. Між собою можна чергувати різні види діяльності: групову роботу, роботу над проектом, роботу з вчителем. Деяка частина завдань обов'язково виконується онлайн. При великому бажанні станції будуть включати в себе як індивідуальну роботу з учнями, так і роботу в групах і при потребі роботу з усім класом разом. Дану модель можна відрізнити від інших по тому, що всі здобувачі освіти мають пройти абсолютно всі станції. Вчитель гнучко поділяє школярів на групи та надає інструкції кожному в індивідуальному порядку. Ось чому групи можуть змінюватися протягом навчального року залежно від потреб учнів [40].

б) ротація за лабораторіями. Порівнюючи з попередньою моделлю ця модель подібна, хоча є певна відмінність – здобувачі освіти міняються в межах освітнього закладу, а не в межах класу. Особливість цієї моделі ще заключається в тому, що однією із станцій є обов'язково робота в окремому приміщенні, тобто лабораторії.

Достоїнствами цієї моделі є те, що вчитель має змогу пояснити все водночас. Якщо одна група школярів не справляється, то вчитель має можливість попрацювати з ними окремо від інших. І саме така модель є найбільш схожою до звичайної моделі навчання, де вчитель працює з усім класом відразу. Для допомоги учням у класі іноді потрібен асистент, проте це не обов'язкова вимога. Дана модель школярів має змогу допомогти побачити наскільки кожен із учнів опанував освітній матеріал, завдяки зворотньому зв'язку. Буває так, що після проходження тестів є школяр, який не засвоїв матеріал, то в такому випадку вчитель працює з ним індивідуально.

в) перевернутий клас. Відповідно до цієї моделі школярі за спеціально встановленим графіком чередують онлайн та на офлайн-частину. Якщо конкретніше, то в школі вони разом зі вчителем чи учнями, поділеними на спеціальні групи, працюють на проектами, а вже безпосередньо вдома опрацьовують теорію. Плюс такої освіти в тому, що освітній заклад не буде витрачатися зайвий раз на обладнання тому, що школярі вже успішно мають його у себе вдома. А ще не маловажливий момент – вчитель має можливість зробити освітні відео-матеріали для своїх школярів опираючись безпосередньо на їх рівень і потреби [40].

г) індивідуальна ротація. За такої моделі освіти здобувачі освіти мають перебувати в класі та проходити різні станції по черзі за спеціальним графіком. Величезний плюс такої моделі в тому, що не всі школярі мають пройти кожну станцію, а також можна підлаштовувати графіки беручи до уваги індивідуальні особливості кожного учня. Буває так, що одним учням легше працювати онлайн, а комусь навпаки

подобається більше відвідувати групові заняття в школі і саме завдяки такій моделі враховуються особливості кожного. А ще завдяки уже раніше спланованому графіку школярі мають можливість завчас планувати свій час, що робить систему зрозумілою. Але, як і кожній моделі, є і свої недоліки – потреба в додатковому фінансуванні для технічного оснащення.

2. *Гнучка модель* – передбачає особисте інформування здобувачів освіти в більшій мірі за допомогою інтернету. Щодо графіку, то він може змінюватися відповідно до особистих потреб та успіхів кожного учня. Безпосередньо яку саме роль займатиме вчитель можна вирішувати: починаючи з групової бесіди з класом і закінчуючи індивідуальними консультаціями онлайн при необхідності. Плюсом даної моделі є індивідуальний графік, де школярі розуміють як саме організувати свою роботу. Але є один нюанс – учні молодшого шкільного віку гірше оцінюють свої вміння та навички, ніж учні старшої та середньої школи.

3. *Модель самостійного змішування* дозволяє вивчати певний курс цілковито онлайн і вивчати його там, де зручно школяреві. Вчитель безпосередньо працює зі школярми онлайн. А в чому ж відмінність цієї моделі від онлайн-освіти? А відмінність полягає в тому, що у режимі онлайн вивчається лише один предмет, однак інші предмети вивчаються у школі. Ця модель ніби компенсує нестачу поглиблених курсів чи предметів по бажанню. Здобувачі освіти мають можливість слухати додаткові курси в онлайн режимі, ось чому освітній заклад має можливість скорочувати витрати. Така модель найпоширеніша серед учнів старших класів, адже вона вимагає дуже високого рівня самоорганізації та дисципліни. [40].

4. *Поглиблена віртуальна модель*, при якій здобувачі освіти в самостійній формі розділяють курси на онлайн- та офлайн-частину. В освітньому закладі без проблем надається прослуховування онлайн-частини. Бездіч онлайн-курсів перетворилися у таку модель, щоб давати

школярам досвід особистого спілкування. Її відмінність в тому, що вона має можливість охопити всі курси, а не на вибір. А також відмінність іще в тому, що учні не будуть щодня відвідувати школу [40].

Важливо розуміти, що описані моделі змішаного навчання знайшли широке впровадження як у школах, так і в університетах чи на окремих професійних курсах. На сьогоднішній день вважається, що змішане навчання є найкращим способом для підвищення ефективності освітнього процесу серед молодших класів. Точно так, це стосується і поділу між класами, де організація освітньої діяльності відрізнятиметься через вікові особливості школярів, рівень їхньої самостійності, складності матеріалу тощо. На нашу думку, ефективність впровадження змішаного навчання залежатиме від доцільного поєднання означених моделей.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ВЧИТЕЛЯ З РОДИНАМИ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

2.1 Творче співробітництво педагогів та батьків в організації освітньої діяльності

Взаємодія між учителем і батьками завжди була актуальною. І навіть зараз коли тоталітарна модель співпраці не тільки застаріла, а й навіть загрожує підростаючому поколінню. Коли педагог або батьки намагаються тільки висувати свої вимоги навколишньому світу, це несе за собою лише негативні наслідки в освітній процес. Тому для помітного покращення становища, більшість шкільних колективів України втілюють у життя ідеї педагогіки партнерства.

Згідно до Міністерства освіти та науки України, «педагогіка партнерства найближчим часом стане основою школи, яка буд заснована саме на взаємоповазі до кожної особистості, праві особистого вибору і відповідальності за ухвалені рішення» [29, с. 120]. В її основу покладено перш за все спілкування, безпосередньо взаємодія з учителем, учнем та батьками, яких об'єднує однакова ціль, які добровільно і зацікавлено ставляться до освітнього процесу своєї дитини і являються рівними сторонами учбового процесу і відповідають за результат. Головне завдання, яке постало перед школою і сім'єю, – це виховання всебічно розвиненої особистості, здатної реалізувати себе у житті. Потреба в здоровому способі життя, широкий усебічний розвиток, інтелігентність у спілкуванні, розвинений інтелект, естетичне сприйняття світу – ось кінцевий результат спільної виховної діяльності сім'ї та школи.

Саме з проблемою «школа і сім'я» була пов'язана розробка теорії сімейного виховання М. Стельмаховича. «Школа – це майстерня, де формується думка молодого покоління. Треба міцно тримати її в руках, якщо не хочеш випустити з рук майбутнє» [31, с. 45-46].

У свою чергу Павло Блонський порівнював сім'ю і школу – як берег та море. На «березі» дитина робить свої перші кроки, а потім перед нею відкривається море знань, яке дає школа. В сім'ї дитина отримує тільки невеличку підготовку до життя, а школа продовжує і розвиває почуття самостійності, дає певні знання, уміння, навички в рішенні різних питань. Завдання школи – навчити жити. «Ми повинні виховати Людину, здатну створити своє особисте життя» (П. Блонський) [5 с. 16-17].

Основи взаємодії педагогів із батьками сформульовані ще Василем Олександровичем Сухомлинським: «Якомога менше викликів до школи батьків для моральних нотацій дітям, для лякання дітей батьківською «сильною рукою», для попередження про небезпеку, «якщо й далі так буде продовжуватись», - і якомога більше такого спілкування дітей з батьками, що приносить радість матерям і батькам. Усе, що в дитини в голові, душі, у зошиті, щоденнику, - усе це ми повинні розглядати з погляду взаємин дітей і батьків, і зовсім неприпустимо, щоб дитина приносила матері та батьку одні засмучення - це виродливе виховання» [32, с. 244].

Батьки і педагоги взаємодоповнюють один одного, співпрацюють, намагаються скоригувати недоліки. Співпраця вчителя і батьків – це взаємна допомога, повага і доброзичливість. Лише спільними зусиллями виховується справжня людина. Значний внесок у вивчення проблем родинного виховання зробили видатні педагоги К. Ушинський, А. Макаренко, В. Сухомлинський, Ш. Амонашвілі та інші.

Домінуючою формою взаємодії з батьками є батьківські збори. Саме там підводяться підсумки роботи зі школярами, регулярне ознайомлення батьків із завданнями, напрямками освітнього процесу, змістом Концепції Нової української школи, специфікою роботи закладу початкової освіти. Батьки отримують інформацію про нормативно-правове підґрунтя нововведень, запровадження профільних предметів, факультативів, спецкурсів. Психолого-педагогічна освіта полягає в інформуванні батьків

про особливості розвитку конкретної вікової категорії дітей, попередження можливих проблем у навчанні, умови успішної взаємодії між дорослими і дітьми [13, с.73].

Ефективність батьківських зборів переважно залежить від того, що вчитель винесе для обговорення з батьками і наскільки зацікавить їх. Бажано, щоб збори були просвітницького спрямування. Монолог – недопустимість на батьківських зборах. Вчитель та батьки повинні обмінюватися думками, ідеями, разом вирішувати проблеми та конфлікти. Батьківські збори завжди потребують відповідної підготовки.

Основне завдання школи полягає в тому, щоб розірвати коло протистояння з батьками щодо прав і обов'язків у вихованні й навчанні дітей, переконати в своєму щирому бажанні розділити цю відповідальність порівну. Традиції батьківських зборів постійно змінюються йдучи в ногу з сучасністю, але головне – формування культури людського спілкування, створення такої атмосфери, коли можна щиро говорити про свої радощі й біди, відчувати доброзичливість і підтримку співрозмовників.

Серед нетрадиційних форм роботи з батьками можна використовувати індивідуальні консультації. Готуючись до консультації, необхідно визначити питання, відповіді на які допоможуть планувати організацію виховної роботи з дитиною і класом у цілому. Індивідуальна консультація має бути навчальною і сприяти створенню контакту між батьками і вчителем. Треба надавати батькам можливість розповісти про ті сокривенні проблеми, з якими вони бажають ознайомити в неформальній обстановці, звичайно з дотриманням правил конфіденційності [36, с. 150].

Взаємодія вчителя та батьків у рамках педагогіки партнерства має такі елементи:

- постійне спілкування, що дозволяє швидко реагувати на будь-які нюанси (створення чатів у соціальних мережах та месенджерах, відеочат);

- неформальне спілкування (спільне відзначення подій та свят, важливих у житті школярів та безпосередньо самої школи);
- всесторонню допомогу батьків щодо організації святкових моментів у школі;
- залучення батьків в освітньому житті своїх дітей (добровільна допомога у створенні освітніх матеріалів та формуванні освітнього середовища, обмін життєвим та професійним досвідом);
- створення освітнього середовища, заснованого на принципах педагогіки партнерства, не є надто складним. Але для цього потрібна чітка та цілеспрямована взаємодія всіх учасників освітнього процесу, а також усвідомлення ними важливості досягнення спільної мети. Існує кілька ефективних форм встановлення партнерських відносин між вчителями та батьками [41].

Навчальна підготовка(тренінг) - це форма активної взаємодії вчителя та батьків, через яку всі присутні мають змогу отримати багаж знань та формувати досвід у вирішенні актуальних проблем. Вона заснована на постійній взаємодії учасників, щоб знайти відповіді на важливі питання. Крім того, тренінги базуються на принципах рівності, що надає можливість покращити розвиток педагогічних вмінь батьків.

Педагогічна майстерня - це спосіб розвитку педагогічного мислення у батьків, під час яких ви можете ознайомитись з найбільш ефективними стратегіями для вирішення освітніх та педагогічних ситуацій. Наприклад, учасники повинні імітувати конфліктну ситуацію (яка може статися в реальному житті) і знайти шляхи її вирішення. У той же час кожен учасник повинен висловити своє власне бачення проблеми.

Круглий стіл - це дискусія, яка виконується з метою обміну думками щодо вирішення конкретних проблем. Завдяки цій зустрічі можна краще зрозуміти позиції один одного, щоб детально розглянути термінові проблеми, висловлювати свої зауваження та аргументи.

Ділова гра - це форма роботи вчителів та батьків, коли учасники, що виконують певні ролі, спільно знаходять оптимальні рішення для проблемної ситуації. Він може бути організований у конкурентній формі, але не повинен створювати атмосферу конфронтації. Такі ігри формують позитивний досвід у вирішенні реальних проблем у різних ситуаціях.

Обговорення - це традиційна, але ефективна форма, де взаємодіють батьки та учитель і де всі бажаючі мають можливість висловити свою думку з проблемного питання, стверджують, конструктивно критикуючи колеги та спільні зусилля, які знаходяться компромісні варіанти вирішення питань. Під час таких дискусій, всі присутні можуть бути спільними.

Індивідуальні зустрічі дозволяють обговорювати важливі питання, пов'язані з життям та навчанням кожної дитини. Це дозволяє вивчити успіх учня, оцінити свої успіхи та визначити проблемні точки у навчальному процесі. Рекомендується ще більше створювати спеціальний графік у класі чату або використовувати хмарні послуги [41].

Упроваджуючи співробітництво педагогів та батьків в організації освітньої діяльності, вчителю треба врахувати те, що: школа - це територія дитинства, яка має будуватися на принципах рівності; переосмислення позиції учителя буде вимагати від нього оновленого педагогічного мислення і відповідно нових дій, а саме аналізу особистої діяльності в сфері педагогіки; орієнтуванні на самостійній освіті; безпосередній моніторинг результатів власної роботи. Педагогіка партнерства окреслює раціональний спосіб для того, щоб співпрацювати педагогу, батькам та дитині. Саме практика такого партнерства дасть змогу формувати конкурентоспроможну особистість, яка здатна підняти відносини з суспільством, зацікавити та проявити ініціативу, відповідати за власні рішення [41].

2.2 Методичні рекомендації щодо досягнення освітньо-виховних цілей шляхом оптимізації взаємодії школи та сім'ї

Школа і сім'я - два суспільних інститути, на які покладено обов'язок виховувати особистість. Шляхами удосконалення взаємодії школи та сім'ї є підвищення значимості школи у становленні особистості учня:

- забезпечення дитині в сім'ї та школі оптимальних умов для повноцінного фізичного та психічного розвитку, сприяння задоволення її потреби в емоційно – особистісному спілкуванні;

- розвиток її творчих інтересів та здібностей, підвищення рівня сформованості педагогічної культури вихователів та батьків [30, с. 202].

Констатувальний експеримент проходив під час виробничої педагогічної практики на базі Херсонського навчально-виховного комплексу «Дошкільного навчального закладу – спеціалізованої школи з поглибленим вивченням англійської мови I ступеня – гімназія №56 Херсонської міської ради у змішаному форматі. Нами були запропоновані тематичні вечори, пам'ятки для батьків, які були покладені в основу мети розробки та реалізації оптимізації взаємодії школи та сім'ї в освітньому процесі молодших школярів.

В. Сухомлинський вважав, що сімейне виховання вагома умова для вдосконалення морального обличчя сім'ї, при чому ще і дає можливість виховати підростаюче покоління. «Без виховання дітей, без активної участі батька і матері в житті школи, без постійного духовного спілкування і взаємного духовного збагачення дорослих і дітей неможлива сама сім'я як первинний осередок суспільства, неможлива школа як найважливіший навчально-виховний заклад і неможливий прогрес суспільства» [32, с.167].

Класний керівник відвідує сім'ї, вивчаючи не тільки побутові умови, а й характер організації сімейного виховання. Досвідченому наставнику багато говорить сама атмосфера в домі, відношення між членами сім'ї.

Важливо дотримуватися під час відвідування домівк школяра наступні правила:

- не йти непрошеними, спробуйте різні способи отримати запрошення батьків;
- показувати високий такт у розмові з батьками, завжди починайте з похвал та компліментів;
- виключити скарги на учня, говорити про проблеми, швидкі способи їх вирішення;
- говоріть у присутності учня, лише у виняткових випадках, вимагайте конфіденційного засідання;
- підкреслюйте свій інтерес до долі школяра;
- поради та рекомендації давайте не нав'язуючи;
- домовтесь прр конкретні спільні справи;
- не давате обіцянки, будьте стриманими у складних ситуаціях [34, с. 79].

На жаль, непрофесійна робота з батьками частіше підриває авторитет вчителя та школи. Батьки будуть співпрацювати тоді, коли вони побачать інтерес вчителя до долі своїх дітей.

Вчений підкреслив, що ця проблема також належить до найскладніших. Оскільки взаємозалежність педагогічних явищ сьогодні все частіше ускладнюється, завдання, що висунули до школи, настільки ускладнюються, що за відсутності педагогічної культури оточення, і, в першу чергу, сім'ї старання вчителів, які б вони не були значними, не є достатньо ефективними. Всі шкільні проблеми стоять перед сім'єю, всі труднощі, що виникають у процесі шкільної освіти, укореняються в сім'ї, особливо на тлі сучасних соціально-економічних контрастів; виховання правильних відносин та розвиток особистості залежать, перш за все, від того, якими люди постають перед дитиною мати та батько.

А.Макаренко, звертався до батьків, говорячи: «Ваша власна поведінка – найголовніша річ. Не думайте, що ви виховуєте дитину лише тоді, коли

з нею розмовляєте, повчаєте або караете. Ви виховуєте її у кожний момент вашого життя» [22, с.131].

В. Сухомлинський дає *перелік рекомендацій* і побажань батькам та вчителям, особливо класним керівникам.

1. Класному керівнику слід складати чітку систему роботи з батьками. Вивчення вікових та індивідуальних особливостей дитини, стану її здоров'я, духовного світу, умов життя в сім'ї – лише початок сімейно-шкільного виховання. Здобуті дані можуть допомогти вчителям вибрати правильні методи виховання, налагодити діловий контакт з батьками й давати їм педагогічні поради.

2. Класному керівнику слід проводити психологічні семінари з батьками. Особливо це необхідно тоді, коли в класі з'являються негативні тенденції поведінки, захоплені, інтересів, стосунків та ін. Це зумовлено тим, що безпосередній вплив учителя на учня закінчується за стінами школи, а тому вся відповідальність за фізичне та моральне здоров'я дітей лягає на батьківські плечі.

3. Батьківські збори не повинні обмежуватися буденним тематиками, потрібно регулярно нагадувати батькам про їх домінуючу роль у вихованні та навчанні своїх дітей.

4. Батькам слід ретельно готувати дітей до школи як розумово, так і морально, треба знати, коли дозволяти і забороняти, схвалювати та засуджувати вчинки дитини.

5. У школі варто проводити свята на зразок «День Дівчаток», «День матері» та ін. Дітям завжди подобається дарувати радість іншим, треба лише давати їм шанс висловити свої почуття та думки.

6. Дотримання позиції рівноправності. Об'єднання зусиль учителя та сім'ї школяра можливе за взаємного визнання ними рівноправності. Перший крок має зробити вчитель, оскільки до цього його зобов'язує професійний обов'язок.

7. Вияв любові, захоплення їхньою дитиною. Психологічний контакт із батьками виникає одразу, як тільки вчитель виявляє розуміння дитини, симпатію до неї, бачить позитивні та негативні риси. Батьки, відчувши доброзичливість учителя, охочіше спілкуються з ним, налаштовуються на співпрацю.

8. Пошук нових форм співпраці. Учитель може запропонувати одному з батьків організувати батьківські збори, разом визначивши їх тематику, структуру тощо. Особливо корисний обмін думками з батьками щодо налагодження взаєморозуміння з дітьми [32, с.221].

Педагог взаємодіючи з батьками повинен впроваджувати різноманітні форми: індивідуальну, групову та колективну роботи. До основних колективними форм взаємодії з батьками є конференції, лекції, бесіди, сімейні свята у класі. Однією з ефективних форм взаємодії з батьками є батьківські збори. Однак лише за умови культури спілкування вчителів та батьків можна досягнути ефективності стосовно взаємодії школи і сім'ї [7, с.95].

Під час спілкування з батьками експериментального класу нами проаналізовано ефективні моделі змішаного навчання учнів і визначено, що такими є: ротаційна та гнучка моделі. Опрацювання батьками інструкцій пам'яток наданих учителем для самопідготовки учнів дозволили обґрунтувати наступні педагогічні умови співпраці:

- 1) акт взаємодії з батьками молодших школярів онлайн та офлайн;
- 2) впровадження моделей змішаного навчання;
- 3) надання батькам інструкцій для виконання домашнього завдання робіт із самопідготовки.

Усе вище означене дає нам підставу засвідчити ефективність розробки матеріалів даного дослідження.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження проблеми оптимізації взаємодії класного керівника з сім'ями молодших школярів в умовах змішаного навчання нами зроблено низку висновків.

1. На сьогоднішній день відбувається впровадження нових педагогічних технологій в систему української освіти. Механізмом проведення цих перетворень стає реалізація концепції змішаного навчання – це відносно новий підхід в освітньому процесі, який може створити достатньо сприятливе освітнє середовище та систему комунікацій, які зможуть надати всю необхідну освітню інформацію. Особливо актуальним впровадження змішаного навчання стало в умовах пандемії коронавірусу з 2020 року.

В системі сучасної освіти моделі змішаного навчання присвячувалось багато уваги серед наступних авторів: О.О. Рафальської Є.В. Желнової, М.С. Нікітіної, Г.А. Чередніченко, та ін. А щодо формування ІКТ-компетентності зверталися видатні науковці, які розглядали різні аспекти даної проблеми: Л.М. Горбунова, П.В. Беспалов, О.В. Овчарук, М.І. Жалдак та ін.

2. Відштовхуючись від проблеми, яку початкова освіта намагається вирішити, впроваджуючи змішане навчання в умовах карантину, ми проаналізували різні моделі навчання, серед яких найбільш прийнятними є наступні: *ротаційна модель* (чергування онлайн- та офлайн-частини за графіком); *гнучка модель навчання* (модель, за якої пояснення відбувається через інтернет); *«модель самостійного змішування»* (дає можливість вивчити курс онлайн. Відмінність цієї моделі від онлайн-освіти в тому, що онлайн можна вивчати тільки один предмет, коли інші предмети учні проходять у школі.); *поглиблена віртуальна модель* (учні самостійно розподіляють курси на онлайн- та офлайн-частину. Онлайн-частину прослуховують як у освітньому закладі, так і поза ним).

3. Узагальнення педагогічного досвіду учителів-практиків дозволили нам обґрунтувати педагогічні умови оптимізації взаємодії школи та сім'ї в процесі змішаного навчання:

- створення партнерських відносин між учителем початкової школи та родинами молодших школярів, що ґрунтуються на взаємоповазі; демократичних засадах; толерантному, тактовному спілкуванні; відповідальності за головний результат – формування гармонійної особистості дитини, яка зможе реалізуватися в подальшому житті;

- упровадження в освітній процес вищезначених моделей навчання, які урізноманітнюють та активізують діяльність учнів;

- використання в ході партнерської співпраці з батьками індивідуального консультування, групових бесід, тематичних батьківських зборів із наданням спеціальних памяток, що сприятиме можливості залучення батьків до освітнього процесу.

4. На підставі обґрунтованих педагогічних умов у бакалаврському дослідженні представлено методичні рекомендації щодо досягнення освітньо-виховних цілей шляхом оптимізації взаємодії школи та сім'ї.

Отже, оптимізація взаємодії педагога з родинами учнів в умовах змішаного навчання підвищення провідної ролі школи у розвитку особистості молодшого школяра через: 1) забезпечення дитині в сім'ї та школі оптимальних умов для повноцінного фізичного та психічного розвитку, сприяння задоволення її потреб в емоційно – особистісному спілкуванні; 2) творчий розвиток інтересів, нахилів та здібностей учня; 3) підвищення рівня педагогічної культури педагогів та батьків молодших школярів.

Бакалаврське дослідження не вичерпує всіх аспектів означеної проблеми і може бути продовжено в подальшому.

СПИСОК ВИКОРИСАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аметова Є.Р. Про значення сім'ї у формуванні вільної особистості дитини. Педагогіка і психологія. К.: Наук. думка, 2006. 36 с.
2. Амонашвили Ш.А. Созидая человека. Москва: Знание, 1982. 95 с.
3. Баранов С.П., Болотна Л.Р., Слостенин В.А. Педагогіка. К.: Освіта, 2007. 566 с.
4. Беспалов П.В. Акмеологическая концепция формирования информационно-технологической компетентности. Акмеология. К.: Освіта, 2007. № 3. 31 с.
5. Блонский П.П. Избранные педагогические и психологические сочинения. В 2-х т. Москва: Педагогика, 2009. 304 с.
6. Бондар Л. Позакласна робота з учнями в педагогічній спадщині Сухомлинського №11. 2007. 47 с.
7. Бондарчук О. І. Психологія сім'ї: Курс лекцій; МАУП. К.: МАУП, 2011. 95 с.
8. Боришевський М.Й. Сімейне виховання як гарант морального становлення особистості // Початкова школа. №4. 2005. 189 с.
9. Ващенко О.М. Оздоровче виховання молодших школярів у взаємодії сім'ї та школи. Х. : Вид-во «Ранок», 2015. 214 с.
10. Ващенко Г.В. Виховний ідеал. К.: Видавництво Центральної управи Спілки Української Молоді, 2006. 376с.
11. Вишневський О. Сучасне українське виховання. Педагогічні нариси. Львів: ЛНУ, 2006. 238с.
12. Галузинський В.М. Євнух М.Б. Педагогіка: теорія та історія. Рівне: Наука, 1996. 236 с.
13. Горбач І. Підготовка майбутнього вчителя до роботи з батьками. К.: Рідна школа, 2000. 73 с.
14. Денисенко В.В. Умови підготовки вчителя початкової школи до реалізації дистанційного навчання. Херсон: 2021, Т.4. С.126-127

15. Державний стандарт початкової загальної освіти. К.: Освіта, від 24 липня 2019. №688, 19 с.
16. Докуніна О. Виховання молодших школярів у сучасній українській сім'ї. К.: Освіта, 2007. 142 с.
17. Желнова Є.В., Ніколаєва Ж. В. Змішане навчання як форма організації навчального процесу. К.: Освіта, 2017. 86 с.
18. Закон України «Про освіту». Київ, 2017. 16с.
19. Калениченко Н. Проблема сім'ї та сімейного виховання в Україні: 20-ті роки ХХ ст. К.: Шлях освіти, 2007. 50 с.
20. Калмиков Г. Про діяльність сім'ї та школи. Харків: 2008, 153 с.
21. Кравець В.П. Психологія сімейного життя. Тернопіль: ТНУ 2005. 421 с.
22. Макаренко А.С. Книга для батьків. Лекції про виховання дітей.К.: Рад. школа, 1972. 427 с.
23. Макаренко А.С. Книга для батьків. Про батьківський авторитет. К.: Рад. школа, 1972.673 с.
24. Нікітіна М.С. Тетретико-методологічні аспекти дослідження проблеми змішаного навчання. К.: У світі наукових відкриттів, 2012. 215 с.
25. Овчарук О.В. Інформаційно-комунікаційна компетентність як предмет обговорення: міжнародні підходи. Комп'ютер у школі та сім'ї. К.: Освіта, 2013. 312 с.
26. Постовий В.Г. Сучасна сім'я та її педагогіка. К.: Освіта, 2014. 284 с.
27. Рафальська О.О. Технологія змішаного навчання як інновація дистанційної освіти. К.: Освіта, 2013. 133 с.
28. Романовська Д., Собкова С. Психологічний супровід організації роботи з батьками в освітніх навчальних закладах. Чернівці: 2003. 211 с.

29. Савченко С.В. Педагогіка партнерства у проекті Концепції «Нової української школи». К.: Освіта, 2019. 127 с.
30. Семиченко В. А. Психологія та педагогіка сімейного спілкування: Навч. посібник. К.: Веселка, 1998. 210, с.
31. Стельмахович М.Г. Народна педагогіка. К.: 2005. 416 с.
32. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка. К.: Рад. школа, 1978. 376с.
33. Ушинський К. Про сімейне виховання. К.: Рад. школа, 1974. 149 с.
34. Фіцула М.М. Педагогіка. Київ: Академвидав, 2003. 528 с.
35. Фіцула М.М. Теорія виховання. Тернопіль: Освіта, 1997.С. 39.
36. Цуркан Л. Форми роботи з батькам. К.: Осв., 2010. 156 с.
37. Чередніченко Г.А., Шапран Л.Ю. Модель змішаного навчання і її використання в освітньому процесі. К.: Осв., 2015. 312 с.
38. Яценко Т.О. Родинне виховання на засадах народної педагогіки. К.: Осв., 2007. 94 с.
39. <http://blog.ed-era.com> Інтернет-портал. Електронні дані. [Київ : Український Інтернет холдинг ТОВ «Укрнет», 1998-2021]. Режим доступу: <http://blog.ed-era.com/blended-learning-sut-pierievaghi-ta-uspishni-prikladi/>
40. <http://blog.ed-era.com> Інтернет-портал. Електронні дані. [Київ : Український Інтернет холдинг ТОВ «Укрнет», 1998-2021]. Режим доступу: <http://blog.ed-era.com/modieli-zmishanogho-navchannia-osoblivosti-poradi-uspishni-prikladi/>
41. <https://2dip.su> Інтернет-портал. Електронні дані. [К: Український Інтернет холдинг ТОВ «Освіта», 2021]. Режим доступу: <https://2dip.su/%D1%80%D0%B5%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%8B/4130/>
42. <https://vseosvita.ua/> Інтернет-портал. Електронні дані. [К: Український Інтернет холдинг ТОВ «Освіта», 2020]. Режим доступу:

<https://vseosvita.ua/library/scenarij-tematicnogo-vecora-prisvacenogo-vsuvannu-zinki-materi-mi-matir-nazivaemo-svatou-33132.html>

43. <https://vseosvita.ua/> Інтернет-портал. Електронні дані. [К: Український Інтернет холдинг ТОВ «Освіта», 2020]. Режим доступа: <https://vseosvita.ua/library/pamatka-dla-batkiv-ak-spilkuvatisa-z-ditmi-rannogo-viku-368668.html>

ДОДАТКИ

Додаток А

«Тематичний вечір, присвячений вшануванню жінки-матері»

“І буде син, і буде мати,
і будуть люди на землі”

Вечір відбувається у клубному закладі. Грає притишно музика. Сцена прикрашена квітами, рушниками. У правому кутку сцени погойдуються колиска (кріпиться до стелі). На столі на вишитій скатертині - хліб, кетяг калини.

На стінах плакати, написи з висловлюваннями:

“...Хто матір забуває,
Того Бог карає,
Того діти цураються,
В хату не пускають.”

Т.Г.Шевченко [42].

Народне прислів'я: “Нема цвіту кращого від маківочки, нема роду милішого від матіночки.”

В залі гасне світло, сцена яскраво освітлена. У глибині сцени на заднику велика ікона із зображенням Божої матері з немовлям.

Звучить мелодія...

Юнак. В прозорості небесних барв, з очима мрії голубої
Спинилась ти із немовлям і дивишся на шлях, що тоне в імлі.
У тебе на обличчі - терпіння й щастя,
Що у стражданні ждуть тієї миті,
коли дитя прокаже їм раптово,
Ії першій перше своє слово.

Дівчина. Як гордо їй!

Мала життя зернинка, яку вона,

Щаслива мати-жінка, для світу народила,
 Світиться мов промінь, новий народжуючи день.
 А той, хто може на долоні зважити піщинку,
 У пісках невидну, той відчуває всю планету,
 І мати так: тримаючи дитину, всю землю держить
 На своїх руках, здаєшся ти мені такою.
 І тільки через те ми матір називаємо святою.

Диктор. У нашім краю на землі
 Нічого кращого немає,
 Як тая мати молодая
 З своїм дитяточком малим...

Ведуча. Мама, найпрекрасніше слово на землі, яке народжується разом з нами, супроводжує нас ціле життя. Мама – це те слово, яке найчастіше повторює людина в хвилини страждання і горя. Воно звучить на всіх мовах світу однаково ніжно. Пам'ятаймо, допоки живуть наші матері, ми завжди будемо почувати себе дітьми. [42].

Ведучий. Материнство. Святе і прекрасне, оспіване постами, увіковічене художниками на полотнах.

Ведуча. Сьогодні на цьому святковому вечері; ми вдячним словом вшановуємо наших матерів. У всіх народів, у всі віки жінка – мати була охоронницею, добрим ангелом домашнього вогнища. Її мудрість поважали в сім'ї, в її розрадах знаходило спокій зранене і зболіле синівське серце. У святковому залі зібралися жінки-матері, дорогі і шановані трудівниці нашого села. Вітаємо всіх із святом Матері, бажаємо добра й здійснення сонних материнських мрій і надій. Радості вам без меж за успіхи дітей, синівського тепла і доброти!

Юнак. Скільки б не судилося страждати я благословлятиму завжди День, коли мене родила мати для життя, для щастя, для біди.

Дівчина. День, коли мої маленьки губи
 Вперше груди мамині знайшли,

День, що мене вперше приголубив
Ласкою проміння із імлі.

Юнак. Як мені даровано багато,
Скільки в мене щастя, чорт візьми!
На землі сміятись і страждати,
Жити і любити поміж людьми!

Ведучий. Перші поняття про щастя, добро і ласку нерозривно пов'язані у нас з образом найдорожчої для нас людини - образом матері. А мамина колискова звучить найніжнішою музикою і тоді, коли посрібляться наші скроні. [42].

Ведуча. З колискової пісні починається світ людини до добротворчості і снаги...

(На сцену виходить мати і сідає біля колиски. Виконує колискову пісню.)

Юнак. Я - син, я - мамине крило,
Гільце, що в світ широкий проросло,
Я народився вдачею веселий,
Таким і виріс, так мені й рости...
Я хлопець звідти, де співають села,
Де танцями розгойдані мости.
Я з тих країв, де люди люблять сонце,
І сміх такий, що шкіру пробива,
Де жайвір в полі служить охоронцем,
Лелека у дворі гніздо звива...
Я - син. Я - мамино крило.
Гільце, що в світ широкий проросло.

Ведучий. Скільки ніжності в очах матері, скільки радості і тривоги за майбутнє малюка... ореолом святості і вічної таємниці оповите її чоло. У нашому залі сьогодні чимало молодих мам, які з любов'ю пестять своїх первістків. Хай ця радість ніколи не затмарюється бідною і лихоліттям.

Нехай множиться наш славний рід!

Юнак. Чуєте? Хто там? - з дороги!

Мати іде молода

Сонячні очі вологі,

Горда і рівна хода.

Гляньте, яка величава,

Скільки надії в очах!

Сина, як щастя, як славу,

В люди несе на руках.

Ні, їй немає зупину,

Їй поступається все.

Знайте майбутню людину

Радісна мати несе.

Дівчина. Скільки у серці любові!

Квітне для неї земля.

Друзі, тихіше розмови -

Спить на руках немовля!

Чуєте, хто там? - з дороги!

Гляньте, краса - не хода!

Кидайте квіти під ноги,

Мати іде молода!

Ведуча. Ми возвеличуєм святу і безкорисливу материнську любов напружені мамині руки, які гладили нас по голівці, і пригортали нас у холод і голод, які знімали жар з чола, які випікали духм'яний хліб. О, ці святі материнські руки, в неоплатному боргу ми перед ними! (Учасники художньої самодіяльності виконують пісню А.Малишка "Рідна мати моя"). [42].

Ведучий. Мати... Материнське серце здатне перейматись болем дитини на відстані, журиться долею своїх дітей усе життя. Якби могла, сонечко прихилила б ...

(Виконується українська народна пісня “Летіла зозуля, та й стала кувати.”)

(Звучить мелодія пісні “Степом, степом” А.Пашковича.)

Ведучий. Війна... Топче фашистський чобіт рідну землю. У чорній вдовиній хустині, пов’язаній по самісінькі брови, мати бігла за сином, що йшов у солдатському строю і душила в собі крик. Не одна мати втратила сина, багато жінок втратили своїх чоловіків, дівчата - коханих. Але не мали права впадати в розпач, мушили взяти на свої худенькі плечі тягар війни.

(Ведучий на сцену запрошує одну із солдатських вдов і вона ділиться спогадами про нелегкі часи війни).

(Звучить мелодія “Ave Maria”. Діти виходять на сцену із запаленими свічками.)

Ведуча. Посивіли від горя матері. Ніякою мірою не виміряти втрат, нічим не вилікувати незагоєних ран материнської душі. Та до її щедрот тягнеться все живе. Мати - це вічність життя.

(Для всіх солдатських вдов хор виконує пісню в.Симоненка “Виростеш ти, сину.”).

Ведучий. Мати і земля... Земля і мати... Це їх роботящі руки, моєї і твоєї матерів, з попелу війни підняли до життя цю землю, вмили гіркою сльозою, засіяли молодим життям. Заквітла перед хатою мамина вишня, розцвіла в саду матіола, защебетав соловейко, усміхнулася мати... [42].

Ведуча. Її руки ніколи не знали спочинку. Вони невпинно сіють хліб, колишуть немовля, навчають дітей, садять квітучі сади...

Ведучий. Дивлюся в зал і бачу ваші славні обличчя, милі наші трудівниці.

Кожна із вас заслужила похвалу і дяку. Я хочу запросити на сцену жінку-трудівницю, ветерана праці.....

(Іде інтерв’ю про її трудову діяльність)

(Всім трудівницям дарують пісню учасники художньої самодіяльності).

Ведуча. Кажіть своїм ненькам ласкаві слова щоднини і щогодини, бо хто ж боронить нас від усіх бід та й від самого себе? Недарма в народі мовиться: “Болить у дитини пальчик, у матері - серце...”

Ведучий. Афганістан... Чужа земля... Незнайомі чужі гори. Не наші карпатські, а якісь похмурі, насторожені, а із-за кожної щілини дихає смерть.

(пісня “Рушив поїзд в далеку дорогу”.)

Ведуча. Зловісним смерчем пролетіла звістка. Стиснулося від болю материнське серце. Добра і ніжна дружина провела за ворота свого сокола. Буде довго ждати, виглядати, молитися тихо.

Ведучий. І не було меж радості всіх рідних, коли повернувся додому щасливо. Усміхнена мати, очима обмацувала тіло сина, прикрите військовою формою. Плакала з радості, раділа вся сім'я, щаслива була вся родина.

Ведуча. То скількох синів не діждалися наші матері. Скільки їх згорьованих по всій країні. Ми розділяємо горе матерів чиї сини загинули в Афганістані.

(Якщо є такі - називають їх імена. Об'являється хвилина мовчання).

(Звучить молитва “Отче наш...”).

Ведучий. На святковий вечір прийшли привітати своїх мам їхні дочки і сини.

І. В твоїх очах - моя надія,
 А ніжність, ніби два крила,
 Я все здолаю, все зумію,
 Щоб ти щасливою була.
 ІІ. Візьму усі твої печалі
 І не пушу до тебе зла,
 Щоб ти в задумі не мовчала,

Щоб ти щасливою була.

III. Я засвічуся серед ночі

Вікном одним серед села,

Розвидню темінь, як захочеш...

Щоб ти щасливою була.

IV. Зберу нектар з найкращих квітів,

Як та турботлива бджола,

Щоб медом губи обігріти,

Щоб ти щасливою була.

V. З небес зорину вечорову

Спущу до ніжного чола,

Щоб ти мені всміхнулась знову,

Щоб ти щасливою була.

Ведуча. Незвичайне, величне у нас сьогодні свято. Ще до війни у нашому краї в другу неділю травня відзначали свято Матері. Це було символічне свято. Його вшановували наші краєни, як свято матері, як свято Божої Матері, Свято Матері-України [42].

Ведучий. Очищаються нарешті замулені джерела. То й радіймо, що разом із приходом весни повертаються до нас споконвічні звичаї, свята, традиції

Ведуча. Спасибі вам, люди добрі, за вашу щирість, за участь у нашому святі.

Ведучий. З нами радості ясної два крила

Аби вам калина довго ще цвіла

На многії і благії літа!

(Звучить пісня “Многая літа”. Виконують усі учасники свята.)

«Пам'ятка батькам»

Як спілкуватися з дитиною

1. Любіть мене і не забувайте виражати свою любов (поглядом, посмішкою, дотиком). Любіть мене просто за те, що я є і я стану ще кращою.

2. Не бійтеся проявляти твердість по відношенню до мене, особливо це стосується ваших батьківських вимог. Я повинна знати межі дозволеного.

3. Не порівнюйте мене з іншими. Я маю право бути іншим, і я єдиний такий на всій землі, неповторний.

4. Більше думайте про те які почуття я переживаю, чим про те як я поведжуся. Часто моя поведінка залежить від мого емоційного стану.

5. Я дуже вас люблю і завжди хочу бути коханим вами. Тому не засмучуйтеся, коли я дратуюся і злюся на вас, коли капризую або кричу. Це пройде. Мої почуття, як і ваші, не вічні. Можливо, я хочу, щоб ви більше звертали на мене уваги.

6. Не робіть для мене того, що я можу зробити сама. Я почуватиму себе маленькою й не захочу зростати. Продовжуватиму вимагати, щоб ви обслуговували мене.

7. Не звертайте надто багато уваги на мої погані звички. Зайва увага, а особливо заборона, тільки сприяють їх закріпленню. Краще допоможіть мені усвідомити, в чому їх відчутна для мене шкода.

8. Ніколи не обзивайте мене. Це дуже ранить мене, мені здається, що я найгірша на світі й мені ні до чого робити щось хороше. Тоді руйнуються всі мої надії і я не вірю в себе. Це впливає на мою самооцінку. Як я зможу виправдати ваші очікування відносно мого майбутнього, якщо я так і не навчуся любити себе? [43].

9. Не бийте і не принижуйте мене. Я виросту, і мститиму всьому світу, караючи себе і своїх дітей і роблячи вас нещасними. Мені не хочеться жити у злomu і непривітному світі, тому не бийте мене зараз, від цього я не стану кращий.

10. Пред'являйте вимоги, які відповідають моєму віку, тоді я зможу їх виконати. Надайте мені право на помилку і не примушуйте мене вважати, що мої помилки — злочини. Усі люди можуть помилятися. Ніхто не досконалий.

11. Не вимагайте від мене пояснень з приводу моєї поганої поведінки. Іноді я сам не знаю чому зробив те або інше. Краще допоможіть мені усвідомити, чим воно погано і чим воно шкодить мені і оточенню.

12. Знайдіть час і вислухайте мене. Іноді мені дуже хочеться розповісти про себе і про мої проблеми.

13. Не викликайте у мене відчуття провини і не говоріть: "Через тебе в моєму житті нічого не складається", "Через тебе в будинку скандали!" Адже я не відповідаю за проблеми дорослих.

14. Пам'ятайте, що я багато чому вчуся у вас і хочу бути схожим на вас.

15. Не оберігайте мене від наслідків моєї діяльності. Мені необхідно вчитися на власному досвіді.

16. Будьте зі мною щирими, завжди і в усьому: коли виражаєте свої почуття, коли слухаєте мене, коли робите зауваження та ін. Якщо схвалюєте — схвалюйте щиро. Радійте щиро. Якщо ви говорите і думаєте одне, а відчуваєте зовсім інше — я це бачу і відчуваю невпевненість в усьому.

17. Будьте готові сприймати мене як особу окрему від вас і не схожу на вас.

18. За прояв моїх почуттів не хваліть і не лайте мене, допоможіть мені усвідомити, що почуття просто є і випробовувати їх може кожен, відчувати не забороняється і не соромно.

19. Даруйте мені щодня хоча б півгодини часу свого життя і нехай ці півгодини належатимуть тільки мені, ні про кого я ні про що не думайте в цей час, окрім мене. Цим ви заповните мій емоційний вакуум, я буду твердо упевнений в тому, що ви мене любите і я вам потрібна.

Пам'ятка батькам

1. Спонукайте дітей до спілкування, коментуйте їх дії.
2. Учíte дитину коментувати свої дії.
3. Грайте з дитиною. Гра - це спілкування.
4. Чим більше Ви розмовляєте з дитиною, тим більше вона вчиться.
5. Говоріть з дитиною правильно, як з дорослим.
6. Не критикуйте мову дитини, просто повторіть слово або фразу правильно.
7. Говоріть неквапливо, так дитина краще зрозуміє [43].

Десять заповідей виховання

1. Головна мета виховання - щаслива людина.
2. Люби не себе в дитині, а дитину в собі.
3. Виховання без пошани - пригнічення.
4. Мірою виховання є інтелігентність - антипод хамству, неуцтву.
5. Говори, що знаєш, роби, що умієш; при цьому пам'ятай, що знати і уміти більше ніколи не шкідливо.
6. Розвивай в собі непересічність: діти не люблять "пиріжки ні з чим".
7. Не будь занудою. Не співай, не панікуй: краще важко, чим нудно.
8. Дорожи довірою своїх вихованців, бережи дитячі таємниці, ніколи не зраджуй своїх дітей.
9. Не шукай чарівної палички: виховання має бути системним.
10. Діти мають бути кращими за нас, і жити вони повинні краще.

Спілкуючись з підлітком, пам'ятай:

1. Бесіду з підлітком треба починати з дружнього тону.
2. В процесі спілкування з підлітком виявляйте до нього щиру цікавість.
3. Кращим словом, що розташовує підлітка до спілкування, являється його ім'я.
4. Діалог з підлітком потрібно починати з тих питань, думки по яких співпадають.
5. У процесі спілкування прагніть вести діалог на рівних.
6. Прагніть ініціативу спілкування тримати у своїх руках.
7. Умійте дивитися на речі очима підлітка.

Додаток В**Бесіда за батьками «Для чого вона дитина?»»**

Дивно спостерігати за сьогоднішніми стосунками батьків і дітей. Для більшості молодих батьків діти сьогодні просто один з атрибутів сімейного життя. Чоловік, дружина, дитина - усе як годиться. Хто така дитина? Джерело проблем? Джерело радості? Для чого прийшла вона в це життя? Для тепла і радості? Для образ і роздратувань? Для втілення батьківських надій? Чи для продовження життя на землі?

Дитина, він - де? У теплі і затишку? У люблячій сім'ї? У "громадській" установі? З ким ваша дитина? Чи є йому місце у вашій душі, у вашому житті, в кожному вашому дні і годині? Хто поряд з дитиною цілий день, ціле дитинство? Рідні або випадкові люди?

Дайте відповідь собі на ці питання, і ви знатимете, якою буде ваша дитина в дорослому житті.

Дитинство - воно таке коротке. Батьки не встигають вдивитися, вслухатися, вникнути у свою дитину, а вона вже йде від них семимильними кроками.

Усе, що вона могла взяти з собою і на все життя, вона вже взяла, не знаючи про це. І батьки не знають, що відобразалося на надчутливій плівці підсвідомості, що проявиться, яка дитяча казка стане сценарієм життя їх дитини. Більше того, вони наївно вважають, що все те, що вони називають вихованням, усе, що вони застосовували - прикладали до дитини, і зробило його великим.

Проте зрілим людину робить безумовна, без всяких умов, любов рідних людей - вона дає йому сили на все життя; віра в тих, що люблять - вона примушує його самоудосконалюватися до останніх днів; радість дитинства, якщо воно було радісним, - вона освітлює життя і зігриває до старості.

Любов, віра і радість - виховуюче оточення, в якому зростають хороші люди. А ви як думаєте?

**КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Я, Кулікова Таїсія Олександрівна

учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;

– надавати згоду на:

- безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
- оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
- використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;

– самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;

– надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;

– не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;

– своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;

– не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;

– підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;

– поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;

– не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;

– відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;

– запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;

– не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;

– не підроблювати документи;

– не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;

– не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;

– не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;

– не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;

– не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;

– не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягти власних корисних цілей;

– не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

12.04.2021

(дата)



(підпис)

Таїсія Кулікова

(ім'я, прізвище)

